

**Володимир Химинець,
Анатолій Головка**

ІНСТРУМЕНТИ АДАПТАЦІЇ СТРАТЕГУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ- РЕЦЕПІЄНТІВ В УМОВАХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

В умовах активної фази російсько-української війни важливою умовою забезпечення стійкості регіонів виступатиме адаптація та збалансованість системи стратегічного планування (стратегування). Затягування бойових дій та збереження систематичних обстрілів цивільних об'єктів та інфраструктури призведуть до згорання економічної активності, подальше посилення внутрішніх міграцій та виїзду населення за кордон, низької інвестиційної привабливості та орієнтації приватного сектору на комерційні ініціативи із

швидкою фондівдачею, водночас зберігатиметься суттєве навантаження на держбюджет та місцеві бюджети. Адаптація системи стратегування регіонального розвитку до загострення військово-політичної обстановки та економічних, гуманітарних наслідків буде визначати спроможність регіонів забезпечити економічну та соціальну стабільність.

Водночас варто констатувати, що з початком повномасштабних військових дій простежується диференціація між регіонами за рівнем отриманих шкоди та руйнувань. Так зокрема області заходу України (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька) стикнулись із значно нижчим рівнем руйнувань у порівнянні із регіонами на території яких велись активні бойові дії та обстріли з боку російських військ. До того ж на території заходу України навіть в умовах найбільш інтенсивних етапів протистояння було збережено економічну активність та ділові контакти, яка посилилась з прибуттям значної кількості ВПО та переміщенням частини підприємств у рамках релокації.

Водночас варто констатувати, що з початком повномасштабних військових дій простежується диференціація між регіонами за рівнем отриманих шкоди та руйнувань. Так зокрема області заходу України (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька) стикнулись із значно нижчим рівнем руйнувань у порівнянні із регіонами на території яких велись активні бойові дії та обстріли з боку російських військ. До того ж на території заходу України навіть в умовах найбільш інтенсивних етапів протистояння було збережено економічну активність та ділові контакти, яка посилилась з прибуттям значної кількості ВПО та переміщенням частини підприємств у рамках релокації.

В рамках подальшої аргументації ми будемо виходити із наступних припущень:

- бойові дії набувають тривалого характеру (високо ймовірним є сценарій «війни на виснаження»);
- навіть після завершення бойових дій, тривалий період часу (до відновлення інфраструктури, відбудови житлового фонду, розмінування та ін. заходів) ВПО не зможуть повернутись, а релоковані підприємства не зможуть відновити свою діяльність на території свого постійного перебування;
- в короткостроковій перспективі захід України зберігатиме статус регіону-реципієнта ВПО та релокованих підприємств.

Області заходу України прийняли на себе основне навантаження внаслідок вимушених внутрішніх міграцій населення. Це обумовило необхідність вирішення низки завдань, пов'язаних із тимчасовим розміщенням та створенням умов для соціалізації та задовільного рівня життя ВПО, а також пошук інструментів задіяння їх людського капіталу для активізації економічної діяльності у регіоні. До того ж у цьому контексті актуалізувалось питання забезпечення стійкості інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства громад, їх підготовки до опалювального сезону, в умовах підвищеного навантаження внаслідок різкого збільшення кількості населення та розташування релокованих підприємств. Також йдеться і про гарантування безперешкодного постачання та створення необхідних резервів продуктів харчування, питної води, засобів гігієни та інших життєвоважливих товарів.

Безумовно, з початком поступового визволення тимчасово окупованих територій України відбувся процес реінтеграції ВПО на території свого постійного проживання. Проте, припускаємо що, області заходу України зберігатимуть статус «рецепієнтів» переселення ВПО та переміщення підприємств в рамках релокації. Тому пропонуємо позначити умовно їх як *регіони-рецепієнти* – регіони, в які з початком бойових дій переселяються ВПО в межах внутрішньої міграції та де розміщують евакуйоване виробництво, переміщені підприємства. Паралельно із очевидними перевагами поживлення споживання, господарської та ділової активності, регіони-рецепієнти отримали перевагу розширеного за рахунок ВПО трудових ресурсного потенціалу. До того ж важливо констатувати зміни в структурі економіки, які відбулись внаслідок переміщених підприємств та евакуйованого виробництва.

В нових умовах формуються нові можливості щодо задіяння додаткового людського капіталу та створення нових осередків господарської активності за рахунок релокованих підприємств, евакуйованого виробництва. Перед керівництвом регіонів стоїть завдання грамотного розпорядження цими додатковими можливостями. Загалом, для відновлення існуючих та створення нових осередків економічної активності та зокрема задіяння людського капіталу ВПО необхідною є актуальна та цілісна «картина» трудових ресурсного потенціалу регіону з урахуванням наслідків внутрішніх міграцій.

У цьому контексті необхідним є нормативне закріплення та імплементація відповідних положень в стратегії та програми місцевого та регіонального розвитку. Серед таких положень найбільш важливими доречно вважати наступні:

- Політика підтримки та сприяння швидкій адаптації переміщених підприємств у контексті забезпечення економічної стабільності регіону.

- Запровадження практики створення систематизованих реєстрів ВПО, в рамках яких будуть наявні не тільки персональні дані (ПІБ, місце постійного проживання, вік, стать), але й дані про наявну освіту, професію та посаду, яку особа обіймала до вимушеного переїзду, її контактні дані.

- Сприяння працевлаштуванню ВПО на території місць розташування, суміжних громад або з вторинним переселенням в громади де є попит на відповідних фахівців;

- Взаємодія влади та освітніх установ (університетів, центрів підвищення кваліфікації, професійно-технічних закладів та ін.) в питаннях проведення прискореного тренінгового навчання, підвищення кваліфікації та перекваліфікації ВПО, які зможуть бути задіяні в затребуваних громадами видах економічної діяльності або як нові працівники релокованих підприємств.

- Забезпечення якісного надання публічних послуг на рівні територіальних громад, які приймають евакуйованих осіб з врахуванням значного збільшення чисельності населення, з відповідним додатковим кадровим та матеріально-технічним забезпеченням.

- Здійснення заходів щодо надання психологічної допомоги та сприяння соціальній адаптації ВПО в контексті попередження можливих конфліктів. Сприяння згуртованості ВПО та місцевого населення шляхом заохочення їх до

спільної участі в процесах самоорганізації життя в громаді, реалізації соціально значимих ініціатив (збір гуманітарної допомоги, виготовлення необхідних для військовослужбовців речей і т. д.).

– Створення резервів та забезпечення безперебійного постачання продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни та інших життєво важливих речей, із урахуванням зростання кількості населення в громадах.